

Olga.

I.

Príšla je pomlad vesela,
Solnce sije, svet ogreva;
Vse se giblje, klije, raste,
Zajec skače, kos prepeva.

Od cvetice do cvetice
Pridna se čebela trudi;
Čmrlj za njo brenči in bere,
„Slaba letina!“ se čudi.

Pisani metulj se ziblje,
Išče tudi on medú si;
Tukaj malo, tamkaj malo
Lahkoživček ga pokúsi.

Starček se pred hišo greje,
Z gláve snel je pokrivalo;
Ko pomlad se vrne, bo-li
Zopet solnce mu sijalo?

Tonče kozolce prevrača
Tam po travi in razgraja;
Sultanu to ni po volji,
Vanj zaganja se in laja.

Kmet za plugom sključen stopa
S težkim kmetovskim korakom;
Vrana pa za njim, kaj neki
Išče tod za siromakom?

A skrijanec, čuj, nad njivo
Grlo svoje spet poskuša;
Letos pôje kakor lani,
Kmet trpin ga ne posluša.

II.

Ali eden ga posluša:
Bled, šibák gospod iz mesta;
Po stezl zavil je gori,
Ne godí mu prašna cesta.

Jazbec jázbino je pustil,
Mesto, izbo on zaduhlo;
Pustil grške in latinske
Knjige z učenostjo puhlo.

Mož ni nápačen, a bliže
Že jeseni ko pomladi;
Ob sencéh lasjé sivé mu,
Bele niti íma v bradi.

Krepko sôpe; otesnéle
Prsi širi sapa sveža;
Luč okó mu pije žejno,
Lajša se mu udov teža.

Sijaj, sijaj, solnce gorko,
Dušo mu ogréj in ude;
Vetrič pihaj in odpihaj
Šolski prah in misli hude.

Mračno, mož, razvêdri čelo,
Sape se nasrkaj čiste;
Vetrom daj „supine“ svoje
In nevkretne „aoriste“.

Vetrom Cezarja, Salusta,
Cicerona in Nepota;
Tacita in Ksenofonta,
Platona in Herodota!

Zemlja stara vsako leto
Pomladi se spet spomladi;
Ko človeku se zgubanči
Lice, nič mu ga ne vgladi.

Tik stezé se v solnci greje,
Muren v svetli, črni sukni;
Dolga mu je bila zima
V oni temni, mrzli luknji!

Zláto solnce, mlada zemlja!
Vse, kar vidi, veselí ga;
Ogleduje, premišljuje
In vesel z rožički miga.

V gozd popotnik pride s polja;
Vse vzbujeno, pomlajeno!
Pod nogó šumí mu listje,
Okrog njega vse zeleno!

Mlade bukvice ob poti
Se šopirijo preširno;
Od stopinj se glas razlega,
Drugo tiho vse in mirno.

Kaj, da ne pojejo tiči
Iz goščave v nebo jasno?
Gnezda znašati mudí se,
Da ne bo morda prekásno!

Po stezi zavije doli;
Bela pot pod njim zablésti;
Poleg poti klop ga vabi,
Dobro bo de malo sésti.

Beli dvorec! — zdaj očem ga
Skriva drevje zeleneče —;
Beli dvorec, ljubi dvorec
Dom je bil mu mlade sreče!

Tù sedi, glavó podpira
Z dlanjo si desnice svoje;
Solnce bliža se zatonu,
Zdajci v gošči kos zapoje.

Pesem pôje, staro pesem,
Ki izpéta ni nikoli;
Pesem, ki jo Salomon že
Pel na zlatem je prestoli.

In po dneva trudu pôje
Hlapec jo v poletni noči,
Ko ga hrepenenje vodi
K ljubici v leseni koči.

III.

Misli mu začnó rojiti
Čudne po zabuhli glavi;
„Kaj ko bi se muren ženil?“
Tiho sam pri sebi pravi.

„Da bi te —“! — Koraki glasni
Motijo ga v misli taki.
„Ni mirú!“ — smuk v luknjo! mirno
Dalje stopajo koraki!

IV.

Lep kraj! In ta kraj je njemu
Znan! Vijolice dišeče
Tod je nekda j med grmovjem
Bral in jagode rudeče!

V tistih časih, ko i njemu
Zorna je pomlad sijala;
Kje je zdaj? Oj, daleč, daleč!
Kakor sanje je zbežala!

Isti kraj, samó drevesa
Tù pred njim stojé visoka,
Kjer so jagode prej rasle
In vijole kraj potoka!

Za potokom travnik pisan,
Ob stranéh mu živa seč je;
Konci njega beli dvorec,
In za dvorcem tèmno smrečje.

V.

Pesniki pojó to pesem
Vsem naródom, v vsaki méri;
Peli so jo in jo bodo,
Kakor vé in zna katéri.

Svet se je ne naveliča,
Svet je nikdar ne pozabi;
In po svoje kos jo pôje,
Ko družico svojo vabi.

Pevce kos! tí tič hudobni,
Stare vzbujáš mu spomine;
S petjem vzbujáš siromaku
Tí zaspale bolečine!

VI.

V dvorci — ali pač stoji še?
 Lépe sanje, kratke sanje! —
 Lépi so cveli mu dnevi,
 Z žalostjo zdaj misli nanje.

Mlad je bil; mladost je sreča,
 Sáma, druga ni nam dana;
 In tá naglo nam izgine,
 Kakor mine rosa rana.

Oj, mladost! Kaj je brez tebe
 Vse, kar svet poveljáva!
 Kaj zlató, gradovi beli,
 Kaj brez tebe čast in slava!

Bogatin ti, sivoglavi!
 Kar je drágo, vse je tvoje;
 A s teboj ne menja hlapec
 Mlad, ki nima strehe svoje!

Kómur več mladost ne sije,
 Vé, prepozno! kaj je sreča;
 Kaj je zdravje, izuči nas
 Bolečina le skeleča.

Zdravje vrne se bolniku, —
 Ko mladost se poslovila,
 Želja, prošnja in molitev
 Več ne bo je privabila.

Sém ga je zaneslo nékdaj,
 Ko iskal je doli, gori
 Živeža, kakòr ga išče
 Gladna vrana po razori.

Oj, gorjé mu, ki v mladosti
 Sila sili ga služiti,
 V tuji hiši neukretnim
 Páglavcem glavé bistríti!

Hlapec njemu se ne pravi,
 Vendar on trdó hlapčuje;
 Tujec je; celó prijaznost
 Siromaka ponižuje.

Vendar srečen ón! Prikazen
 Blaga trud mu je sladila;
 Pol otrok in pol devica,
 Lepa kakor gorska vila!

Tá pogled! Kedàr nevihta
 Po morjá širini rjove,
 Lune svit takó posije
 Na razdražene valove!

In ta glas! O polunoči
 Zvon takó božični poje;
 Glas je, kakor kader mati
 Teši bolno dete svoje!

Čudna duša tá slovenska,
 Premehkó je jedro njeno;
 Ali skorjo ima zunaj,
 Skorjo, duša tá, jekleno!

Bog sam večni jo razúmi,
 On, ki duše je ustvaril;
 Duše tudi one, ki jih
 Nam Slovencem je podaril.

Kri bi on prelil bil zanjo, —
 Vendar v svoji je slepoti
 Mnogokrat z besedo ostro
 Dušo ranil ji, siroti.

Ona je molčé trpéla
 Neprijaznost in krivico;
 Kakor zvonček bel otožno
 Je povešala glavico. — —

Mine dan za dnem; viharno
 Njima zdaj, in zdaj je jasno;
 „Ona čaka, glej! govôri,
 Hítí, da ne bo prekásno!“

VII.

Dan ločitve pride! Srce
 Krči se mu v težki uri.
 Sam je. — „Pojdi, z Bogom, draga!
 Reci.“ — Kar odpró se duri.

In prikaže se glavica,
 Jok v očéh, po licih blede. —
 On pokonci! Šel je, z njim je
 Nerečena šla beseda! — — —

Sreča ni šla z njim; ostala
 Tam mu je pri dragi devi! — —
 Umiri se s časom; gladko
 Dalje so mu tekli dnevi,

Kakor reka, ki po ravnem
 Polji teče tiho, leno,
 Brez ovinka, brez ovire,
 Gólo je obrežje njeno. — —

Ko se gnezdo mu razdere,
 Kraj nezgode kos ostavi;
 Ko jim tukaj je premrzlo,
 V južno stran leté žerjavi.

Duh njegov takó pobegne
 V daljne, daljne stare čase,
 Med Helene in Rimljane,
 Da se z njih modrostjo pase.

Tam s Platonom in Zenonom,
 Z Aristotelom se brati;
 Z resnim Tacitom modruje,
 Čas s Horacijem si krati.

Bog pozdravi vas, možaki,
 Poštenjaki stare mére,
 Dasi ni še vam, pagani,
 Luč svetila prave vére.

Kdor sedaj ta svet premišlja,
 Dan na dan se gnjus mu množi;
 Po poštení družbi vaši
 Iz té pušče se mu toži.

Ljudoljubje na jeziku,
 V srci biva misel druga;
 Od naróda do naróda
 Širi se panamska kuga!

Glava in srce boli ga
 Po tovarišiji slabi;
 K vam beží, pošténí starci,
 Da pri vas svoj čas pozabi.

VIII.

On takó; le včasí duh mu
 Tihe sreče kraj obišče,
 Kakor lastovka, ki tožno
 Oblitava pogorišče. — —

Dom je, neki, zapustila,
 Bog vé, kje zdaj draga biva!
 Nikdar ní potem je videl,
 Slišal ní, če je še živa.

Ali v sanjah pa jo vidi,
 V sanjah ga tolažit hodi;
 Z onega svetá jo morda
 Hrepenenje k njemu vodi.

Sam sedí v samotni izbi
 V žalost potopljen globoko.
 Tiho, tiho! kar začuti
 Okrog vrata rahlo roko.

Lice k licu prisloní se,
 Ono mehko, sládko lice!
 Slast neskončna ga prešine,
 Slast od blažene device! —

V slasti mu trepeče duša,
 Slast vse ude mu pretresa;
 Sólze mu lijó od sreče,
 Sládko sólze iz očesa. —

IX.

„Mama, trudna!“ — „Semkaj sédi!“ —
 „Ali mož!“ — „Ne grize, kali!
 Oprostite, da Vas motim,
 Menim, da ste malo spali!“ —

Gleda on, debelo gleda,
 Kakor dete gleda plašno,
 Kakor da je strah zagledal
 Ali sploh prikazen strašno.

Vendar strašna ní prikazen:
 Ženska z déklico, gosposka,
 Ne premlada, ali lepa;
 Roka njena bela, ozka!

Lepa je na vrtu roža,
 V dôbi, ko se razcveteva,
 Lepa tudi, ko krasoto
 Vso očesu razodeva! — —

V drugem konci tam na klopi
Gleda ona ga po strani;
Smeh se bliska ji po lici,
V smeh sta ustni ji nabrani. — —

Tá pogled! ta glasek! Dušo
Slast mu tista spet prešinja.
„Ona in nobena druga!
Ali ona se te ne spominja!“

— „„Daj gospodu tudi, Klara,
Da poduha cvetke tvoje;
Vi ne ljubite vijolic?
Jaz pa, ljubljenske so moje!““ —

— „Moje tudi! Kolikrat sem
Tod jih bral v življenja maji!
In ne sam!“ — — „Jaz pa sem djala,
Da ste tujec v našem kraji!““

— „Vi ste tù domá?“ — „„Poleti
Tù živim, pozimi v mesti;
Tam, — od tod se pač ne vidi —
Dvorec v moji je posesti.““ —

— „Nekdaj se je videl; drevje
Gósto ga sedaj zakriva;
Vse se je izpremenilo!“ —
— „„Tudi mi!““ — „Dà, milostiva!“ —

„Mama, jaz sem žejna.“ — „„Malo
Še potrpi, srce moje;
Ali pa kar sama pojdi,
Jaz sem trudna še od hoje.““ —

Lepa je beseda mama,
Še divjak jo rad posluša;
Kaj, da ni po volji njemu,
Ki je vendar dobra duša!

Kakor srna skokonoga,
Déklica med drevjem zgine,
Vse je tiho nekaj časa;
On napósled molk prekine.

X.

„Ljuho dete, hčerka Vaša!“ —
„„Moja? Ne, gospod češčeni!
Sestra moja v zadnji uri
Izročila jo je meni!““ —

V Pragi vdova je umrla,
Kjer sem dolgo pri nji bila;
Sáma v tujem mestu, lani
Spet sem se domóv vrnila.““ —

„Olga!“ — „„Olga? Čudno, Olga
Res imé je moje pravo;
A kakó me Vi poznate,
To, gospod, ne gré mi v glavo.““ —

„Mislite nazaj! Oj, mnogo,
Mnogo let je, mlad učitelj
Prišel je v rodbino Vašo,
Sam negoden, odgojitelj.

Gospodična Vi ste bili,
Rekel bi, v šestnajstem leti“ —
„„Sedemnajstem, prosim!““ — „Dobro!
Déklica v najlepšem cveti.“ —

„„On je bil — ne kàj prijazen,
Strog, osoren, nezgovoren;
Kar naravnost, na debelo,
V védenji precèj okoren.

Dobro ga imam v spominu,
Kakor kaže Vam ta slika,
Vendar sem imela rada
Tega čudnega svetnika.

O — prav . . . rada! Že prileten
Mora biti, če živi še;
Blizu ni ga več mi bilo,
Kar je šel iz naše hiše.““ —

„Olga! Vi me le poznati
Nočete! Prav se godí mi!“ —
„„Vi ste tisti? Glejte, glejte!
Bog torèj, gospod, Vas sprimi!““ —

„Z Bogom!, zdravi ostanite,
Dalje Vam ne bom nadležen,
Vendar, da sem Vas še enkrat
Videl, sem Bogú hvaležen.“ —

„Z Bogom! to je pravo; z Bogom
Reče se, ko se odhaja;
Ne takó, ko nekda, veste,
To že bolje mi ugaja.

Toda, kaj takó hitite?“ —
„Solnce je že šlo za gore.“ —
„Ženka, menite, bo huda,
Vi bojite se pokore.“ —

„Jaz pa žena!“ — „Samec torej?
Niste-li našli nobene?“ —
„Treba ni.“ — „V poznejših letih
Móžu je potreba žene.

Ženske roke mu je treba.“ —
„Mati moja so pri meni.“ —
„Dober sin ste Vi! pomoči.
Treba sámi stari ženi.

Vam je treba krepke roke;
Učenjaki ste čudaki;
Umno treba Vas vladati,
Ali to ni dano vsaki.

Dà, ženiti bo se treba!“ —
„Če pa nočem?“ — „Mati Vaša
Hoče, nji je treba hčere;
Kje bo prava, to se vpraša.

Tudi jaz, ki ni mi sile,
Se premislim morebiti;
Ko je ženska že v srpani,
Zadnji čas se je možiti.

Prosta sem sedaj in sáma
In, kar kaj velja — bogata;
Kaj venela bi samica?
Ko prostóst mi sije zlata!

Lahko si možá izberem,
Dasi že medlí mi lice;
Muhe se na méd lovijo,
In možjé se na petice!

Mlad najprej, sevéda, bodi,
Let imam dovolj že sama;
In Adonis po lepoti,
Vse bo gledalo za nama!

Slikarja lahkó si vzamem,
Zmagovitega vojaka;
Gledališkega igralca,
Kupca, le ne — učenjaka!

Učenjak poštena duša,
Mnogo zna, vse korenito,
Le ljubiti ne; če ljubi,
Ljubi kakor ris, srdito!“ —

„Dobre volje ste, zakaj ne?
Duhoviti in šegavi;
In hudobni tudi! Sládko
Vam je maščevanje. — Zdravi!“ —

„Ne takó, gospod! še malo
Ostanite, prosim; v glávo
Príšla mi je čudna misel;
Kaj, ko to bi bilo pravo?

Vi se ženite; — le tiho! —
Jaz bi se možila rada;
Vi ste mož že malo v letih,
Jaz pa — tudi nisem mlada.

Kaj iskála bi po svetu? —
V óči mi, v obraz poglejte!
Ne takó! Takó, možato!
Ali — bi — me, — kaj? Povejte!“ —

— „Olga! — Smem-li verojeti?
O ne, tá pogled ne laže!“ —
„Ne prenaglo! — tù se moje
Vsmiljenje edino kaže.

Vsmiljenja oba sta vredna,
Vi in zlasti Vaša mati;
Ona stara, Vi nerodni,
Treba vama pomagati.

Dobra snaha hočem biti,
Lépo stregla bom ženici;
Kuhala ji, kar je dobro; —
Hči, ne tujka ji, v resnici.

Tudi mož se ne pozabi,
Ne, skrbela bom za njega;
Najprej, da se bo mi nosil,
Kakor je gosposka šega.

Ták moj mož ne smé mi biti!
Tá zavrtnica, tá griva!“ —
In začnè mu popravljati,
Skrbna ženka ljubezniva.

Zvezde gledale so z néba,
Kakor gledajo od veka,
Videle, kar se najlepše
Vidi, srečna dva človeka!

On, ko hrba mu po glavi
Mehka, blažena ročica,
Zgrabi, k ustom jo pritisne,
Kje bi bila tū krivica?

Ali kaj se tū zgodí mu? —
Ne domá poprej, ne v šoli,
Ne po ustih ne nikamor
Ni udarjen bil nikoli.

Zdaj pa, kaka mu sramota,
Ko strahuje sam otroke!
Eno zdaj dobí po ustih:
„Pravi mož ne liže roke!“ —

On pa, kdo bi bil to mislil!
Bolečino in sramoto
Voljno in molčé prenaša,
Moško zaduší togoto. —

„Moški ste strašno nerodni!
Predno kateri kaj ugame!
To smo ženske že drugače
Bistroumne in pretkane!“

Jutri pridite, v nedeljo,
Točno ob enajsti uri,
V lepi, praznični obleki,
Ter potrkajte na duri.

Z materjo, ne pozabite!
Snubit, kakor je navada;
Točno, da se ne premislim;
Z Bogom! — Jaz ne čakam rada!“ — —

Ona vmolkne, kos zapoje;
Sládsko črni kos prepeva,
Pesem spremlja ga po poti,
Sládsko v srci mu odmeva. —

* * *

Zaletaval se je malo
In sè sabo je govoril;
Kdor ga srečal, si je mislil:
Mož si ga je natovoril.

Svet površen in prenagel
Mnogokrat krivično sodi,
Kar se tudi tukaj vidi,
Vendar njemu to ne škodi.

Jaz, ki vam pripovedujem,
In poznam ga, bi se čudil,
Ko bi mož, pošten in vesten,
Dan in uro bil zamudil.

Josip Stritar.

Balada o zvončkih.

Nedolžni zvončki v solnčnatih bregéh,
Ki novi Vesni rojstni god zvonite,
Sni mladi stare zémlje se mi zdite,
Katere sanjala je v zimskih dnéh.

Sneg še pokriva vrhe in doline,
Nad snegom topel vetrec redko piše,
In solčni žarek od hladú trepeče;
Morda še predno dan denašnji mine,
Na čelo smrt svoj pečat vam zariše,
In konec bode vaše mlade sreče — —
Cemú li brišem si oči solzeče,
Kaj vračajo v spomin se mladi časi,
Sni mladi mi, ko zrem vas v belem krasi,
Nedolžni zvončki v solnčnatih bregéh?

Fr. Gestrin.

